

Neplatnost smlouvy o prodeji podniku

Nárok prodávajícího na vydání (vrácení) podniku, opírající se o neplatnost smlouvy o prodeji podniku, je nárokem podmíněným ze zákona závazkem vrátit žalovanému to, co se mu dostalo od prodávajícího za podnik, jehož vydání se domáhá.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 1599/2008, ze dne 10.11.2010)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce JUDr. J. K., advokáta, se sídlem v L., jako správce konkursní podstaty úpadkyně ZKL K. n. O., akciová společnost, proti žalované I.s. r. o. v likvidaci, se sídlem v P., zastoupené JUDr. J. Ž., advokátem, se sídlem v P., za účasti Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem, se sídlem v Ú. N.L., o vydání věcí, práv a jiných majetkových hodnot, vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 45 Cm 67/2005, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. ledna 2008, č. j. 15 Cmo 125/2007-582, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. ledna 2008, č. j. 15 Cmo 125/2007-582, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. dubna 2007, č. j. 45 Cm 67/2005-496, se zrušují a věc se vrací Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Ústí nad Labem ve výroku uvedeném rozsudkem uložil žalované (tehdy pod obchodní firmou ZKL Klášterec spol. s r. o.) vydat žalobci veškeré (ve výroku specifikované) věci, práva a majetkové hodnoty, „které tvoří smlouvou o prodeji podniku ze dne 30. srpna 2002 převáděný podnik“.

Soud vyšel z toho, že:

1/ Po prohlášení konkursu na majetek ZKL Klášterec nad Ohří, akciové společnosti (dále též jen „úpadkyně“) a po jmenování Mgr. D. T. správcem konkursní podstaty úpadkyně jmenovaný (jenž byl funkce správce konkursní podstaty následně rozhodnutím soudu zproštěn) prodal dne 30. srpna 2002 podnik úpadkyně na základě smlouvy o prodeji podniku (dále jen „smlouva“) žalované.

2/ Uzavření smlouvy předcházelo projednání dané věci s věřitelským výborem dne 20. srpna 2002 a vyslovení souhlasu s prodejem podniku mimo dražbu Krajským soudem v Ústí nad Labem (dále též jen „konkursní soud“), usnesením ze dne 23. srpna 2002, sp. zn. 45 K 14/2002 (dále též jen „usnesení“).

3/ Smlouvou byla převedena jak aktiva, tak i závazky související s podnikem úpadkyně.

Usnesení konkursního soudu obsahující souhlas s prodejem měl soud za platný právní úkon, dovozuje, že to, že mu nepředcházela žádost správce konkursní podstaty o jeho vydání, že nebylo v originále součástí konkursního spisu a že nemá náležitosti a formu předepsanou Instrukcí Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, „nemůže způsobit jeho neplatnost“. Ačkoli v konkursním spise není založen pokyn soudce k rozeslání usnesení, ani doručenkou vrácené poštou, z potvrzení Mgr. D. T. ze dne 6. ledna 2004 plyne, že usnesení mu bylo doručeno.

Soud zdůraznil, že usnesení existuje a je podepsáno soudcem JUDr. J. B., „byť byl jako zákonný soudce od 15. srpna 2002 do 2. září 2002 v pracovní neschopnosti a neodkladné úkony měla činit

zastupující soudkyně JUDr. S.“. Pokud však soudce, byť v pracovní neschopnosti, připojí svůj podpis pod soudní listinu, nemůže samotný tento podpis způsobit absolutní neplatnost této listiny, navíc ve spojení s úředním razítkem soudu, uvedl soud prvního stupně.

Smlouvu měl soud za absolutně neplatnou z následujících důvodů:

1/ Ve smlouvě je uvedeno, že podnik je prodáván včetně (blíže nespecifikovaných) závazků, závazky však (s výjimkou závazků z pracovněprávních vztahů vzniklých od účinnosti smlouvy) předmětem prodeje podniku v konkursu být nemohou.

2/ Smlouvou byly převedeny i akcie, u nichž byla uvedena v soupisu majetku konkursní podstaty „poznámka spornosti“, a které tudíž nemohly být předmětem prodeje do „pravomocného skončení excindační žaloby“.

3/ Smlouvou byly převedeny i peníze na účtu úpadkyně (ke dni prohlášení konkursu ve výši 4,2 miliónu Kč), které měly být příjmem konkursní podstaty a jejichž převod zákon vylučoval.

4/ Přestože je smlouva označena jako smlouva o prodeji podniku, nebyl jí zřejmě prodán celý podnik, neboť dne 5. února 2003 doručil Mgr. D. T. konkursnímu soudu žádost o udělení souhlasu s prodejem části podniku úpadkyně s tím, že souhlas věřitelského výboru k prodeji části podniku mimo dražbu byl dán již 20. srpna 2002.

Soudu dále nebylo zřejmé, zda kupní cena (dohodnutá částkou 40 miliónů Kč) je cenou za podnik jako celek, nebo pouze cenou za nemovitosti, jež byly součástí podniku, když 70 % výtěžku zpeněžení podniku bylo vydáno oddělenému věřiteli. Z výtěžku bylo nadto 6 miliónů Kč vráceno kupujícímu (žalované) na „opravy již prodaného podniku“ a Mgr. D. T. byla vyplacena záloha na odměnu ve výši 5 miliónů Kč, takže „reálné uspokojení věřitelů není“.

Ze závěru o neplatnosti smlouvy soud dovodil, že podnik úpadkyně „nikdy neopustil“ její konkursní podstatu a žalovaná, která podnik užívá, jej podle ustanovení § 451 odst. 1 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), musí do konkursní podstaty úpadkyně vydat.

Vrchní soud v Praze k odvolání žalované ve výroku uvedeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Odvolací soud neměl žádnou pochybnost o nepodjatosti soudkyně JUDr. J. M., rozhodující věc v prvním stupni. Měl za to, že skutečnost, že jde o soudkyni, vykonávající svou funkci na stejném oddělení Krajského soudu v Ústí nad Labem, kde dříve pracoval soudce B., ani skutečnost, že trestní věc proti soudci B. byla přikázána Krajskému soudu v Českých Budějovicích, k závěru o podjatosti jmenované soudkyně vést nemohou.

Vytykáje žalované, že námitku neprojednatelnosti žaloby neuplatnila v řízení před soudem prvního stupně, považoval odvolací soud žalobu v projednávané věci za dostatečně určitou a srozumitelnou. K tomu uvedl, že umožňuje-li § 18a odst. 1 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), aby podnik byl do soupisu majetku konkursní podstaty zapsán jako soubor, a § 476 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), aby podnik byl prodán jako věc hromadná (tzn. že jednotlivé věci, práva a jiné majetkové hodnoty nemusí být ve smlouvě vyjmenovány), pak stejné nároky na vymezení podniku musí být kladeny i na žalobu o vydání podniku jako věci hromadné, tj. jako souboru věcí, práv a jiných majetkových hodnot. Smyslem a účelem takové žaloby, jakož i rozhodnutí soudu o ní, není nic jiného, než určit, kdo je oprávněn (zde pro potřeby konkursu vedeného na majetek úpadkyně) s podnikem disponovat.

Aktivní věcnou legitimaci žalobce k podání žaloby dovodil odvolací soud z toho, že jakožto správce konkursní podstaty zapsal podnik úpadkyně do soupisu majetku její konkursní podstaty.

Odvolací soud pak - zdůrazňuje, že závěr soudu prvního stupně o „platnosti“ usnesení není správný

již proto, že usnesení není právním úkonem, ale procesním úkonem soudu, „takže lze jen dovozovat a hodnotit, zda toto usnesení je úkonem soudu vydaným podle občanského soudního řádu, a zda tudíž rozhodnutí soudu existuje či nikoliv“ - dovedl, že pro posouzení otázky, zda usnesení je rozhodnutím (konkursního) soudu podle § 27 odst. 2 ZKV, je významné především to, zda bylo vydáno zákonným soudcem.

Jelikož - jak vyplynulo z doplnění dokazování provedeného odvolacím soudem - byl soudce B., který usnesení dne 23. srpna 2002 podepsal, v době od 15. srpna 2002 do 20. září 2002 v pracovní neschopnosti, byla podle odvolacího soudu zákonným soudcem „pro vydání“ usnesení soudkyně JUDr. J. S., určená rozvrhem práce Krajského soudu v Ústí nad Labem pro rok 2002 jako jeho zastupující soudce.

Na tomto základě odvolací soud uzavřel, že jen JUDr. J. S. byla zákonným soudcem oprávněným rozhodnout, zda konkursní soud udělí souhlas s prodejem podniku úpadkyně (a za jakých podmínek), pročež usnesení vydané soudcem B. není „souhlasem soudu vydaným podle § 27 odst. 2 ZKV“. Souhlas konkursního soudu s prodejem podniku mimo dražbu tak v projednávané věci vůbec nebyl dán a smlouva je absolutně neplatná (též) podle § 39 obč. zák. pro rozpor s § 27 odst. 2 ZKV.

Odvolací soud se ztotožnil i se závěrem soudu prvního stupně, podle něhož převod jiných závazků úpadkyně, než práv a povinností z pracovněprávních vztahů vzniklých od účinnosti smlouvy, působí absolutní neplatnost smlouvy (jako celku), a to pro rozpor s § 27a ZKV.

Ostatní skutečnosti, způsobující podle názoru soudu prvního stupně neplatnost smlouvy, odvolací soud za důvody neplatnosti smlouvy nepovažoval. Absolutní neplatnost smlouvy tak podle něj nezpůsobil nedostatek vyjádření věřitelského výboru ke smlouvě ve smyslu § 27a ZKV. Předmětem prodeje podle § 27a ZKV mohly být i peněžní prostředky na bankovním účtu úpadkyně - za podmínky, že sloužily k provozu podniku, nebo alespoň vzhledem ke své povaze mohly k tomuto účelu sloužit. Uplatnění práv k akciím, jež byly rovněž předmětem smlouvy, třetí osobou, pak nebylo v řízení prokázáno.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ a c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítajíc, že jsou dány dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/) a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a požadujíc, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc (pro podjatost soudců soudu prvního stupně) přikázal k projednání a rozhodnutí jinému soudu.

Dovolatelka předně namítá, že výrok rozsudku odvolacího soudu - ačkoliv je formulován jako potvrzující - obsahově mění rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé. Nesoulad obou rozsudků spatřuje v rozdílném posouzení toho, zda byl dán souhlas konkursního soudu s prodejem podniku mimo dražbu, zda nedostatek vyjádření věřitelského výboru působí neplatnost smlouvy, zda smlouva mohla být neplatná toliko částečně (s ohledem na oddělitelnost ujednání týkajících se převodu závazků) a zda jí mohly být převedeny i peníze na účtu úpadkyně a akcie, ohledně kterých byla v příloze smlouvy uvedena „poznámka spornosti“.

Pro případ, že by dovolací soud považoval napadené rozhodnutí za potvrzující, spatřuje dovolatelka jeho zásadní právní význam v tom, že předestřené právní otázky - jež dosud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešeny, resp. byly řešeny odlišně - odvolací soud posoudil v rozporu s hmotným právem. Potud zpochybňuje správnost závěru, že usnesení vydané soudcem v pracovní neschopnosti je „jakoby neexistující - nicotné - paakt“, že ujednání o převodu závazků obsažená ve smlouvě způsobila její absolutní neplatnost jako celku a poukazuje na to, že soudy obou stupňů

uložily žalované vydat podnik, aniž by současně uložily žalobci zaplatit (vrátit) žalované částku 40 miliónů Kč (kupní cenu podniku), ačkoli jde o vydání vzájemných plnění z neplatné smlouvy.

V rovině dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř. dovolatelka poukazuje na vady řízení, kterými míní nepřezkoumatelnost rozsudku soudu prvního stupně pro jeho neurčitost (co do označení jednotlivých položek k vydání) a jeho materiální nevykonatelnost, „presumpci“ soudů obou stupňů, že k předání všech položek podniku skutečně došlo a závěr odvolacího soudu, podle něhož bylo povinností žalované prokázat, že k předání ve skutečnosti nedošlo, jímž soud - v rozporu s principem, že negativní skutečnosti se nedokazují - stanovil žalované povinnost tuto skutečnost prokázat, čímž porušil princip rovnosti účastníků a právo na spravedlivý proces.

Za vady řízení, jež měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovolatelka konkrétně považuje následující skutečnosti:

1/ Soud prvního stupně uložil žalované vydat „položky uvedené ve výroku I. rozsudku“, aniž se zabýval tím, zda jednotlivé položky jí byly Mgr. D. T. skutečně předány či zda nadále existují. Odvolací soud námitku žalované v tomto směru odmítl, s tím, že ji neuplatnila v řízení před soudem prvního stupně.

2/ Námitka podjatosti soudkyně rozhodující věc v prvním stupni nebyla shledána důvodnou s poukazem na to, že „nebyly prokázány konkrétní okolnosti (...)“, ačkoli k vyloučení soudce postačuje i pouhá pochybnost o jeho nepodjatosti. Argumentace odvolacího soudu nadto námitku nevyvrací.

3/ Výrok rozsudku soudu prvního stupně ve věci samé je neurčitý a materiálně nevykonatelný; tato vada nebyla odstraněna ani v řízení odvolacím. Soud měl vážit, zda je možná restituce in integrum, a není-li možná (jako v projednávané věci, kdy některé položky již neexistují), nastupuje povinnost relutární náhrady. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí dle dovolatelky taktéž vyplývá, že odvolací soud (nesprávně) považuje žalobu a rozsudek soudu prvního stupně nikoli za žalobu/rozhodnutí na plnění, ale za žalobu a rozsudek určovací.

4/ Dovolatelce nebyl zpřístupněn odlišný právní náhled odvolacího soudu na věc, pročež se k jeho názoru nemohla vyjádřit; rozhodnutí odvolacího soudu je pro ni překvapivé. Účastníkům řízení soud v průběhu řízení neposkytl řádné poučení ohledně úpravy nároku žalobce z důvodu vzájemné vázanosti restituční povinnosti účastníků neplatné smlouvy.

Dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. je podle dovolatelky dán vzhledem k nesprávnosti závěrů o:

1/ Nicotné povaze (neexistenci) usnesení, kdy odvolací soud konstatoval, že usnesení bylo vydáno nezákonným soudcem a souhlas soudu s prodejem tedy nebyl vůbec dán.

Odvolací soud se nevypořádal s tím, proč formálně evidovaná pracovní neschopnost znamená nemožnost soudce rozhodovat v dané věci, i když je toho objektivně schopen, ani proč rozhodnutí vydané nezákonným soudcem má za následek jeho nicotnost.

Dovolatelka tvrdí, že z nálezů Ústavního soudu ze dne 18. ledna 2001, sp. zn. III. ÚS 29/01 a ze dne 27. května 2004, sp. zn. IV. ÚS 307/03 (uveřejněných ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 24, ročníku 2001, pod pořadovým číslem 153, a svazku 33, ročníku 2004, pod pořadovým číslem 76), na které odvolací soud odkazuje, uvedený závěr nevyplývá a že z žádného právního předpisu nelze vyvodit, proč by soudce v pracovní neschopnosti nesměl vykonávat svou funkci. JUDr. J. S. nemohla v tomto případě ani soudce B. zastupovat, neboť nešlo o neodkladnou záležitost. Poukazuje i na to, že usnesení nebylo nikdy odpovídajícím způsobem zrušeno, a dodává, že odvolací soud aplikoval nesprávně § 42 odst. 1 písm. d/ zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích, ve znění účinném ke dni vyhlášení jeho rozsudku, nikoli ke dni vydání usnesení.

2/ Absolutní neplatnosti smlouvy (jako celku) z důvodu, že jejím předmětem byly i jiné závazky, než závazky z pracovněprávních vztahů vznikající od účinnosti smlouvy.

Dovolatelka uvádí, že smlouva nemůže být v rozporu s § 27a ZKV, neboť toto ustanovení toliko vymezuje předmět zpeněžení a práva a povinnosti, která jsou ex lege předmětem přechodu (práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů s výjimkou nároků vzniklých do účinnosti smlouvy), nikoliv převodu. Ustanovení nikterak nevymezuje, co nemůže být předmětem převodu, a taktéž neobsahuje sankci absolutní neplatnosti smlouvy. Podle názoru dovolatelky proto smluvní převod závazků úpadkyně nebyl v rozporu s ustanovením § 27a ZKV, popřípadě byl od ostatního obsahu smlouvy oddělitelný.

3/ Vyhovění žalobě „bez vázání na vrácení kupní ceny“, neboť jí bylo založeno bezdůvodné obohacení žalobce na úkor dovolatelky.

Podle názoru dovolatelky měly soudy ex officio aplikovat § 265 obch. zák., neboť žalobce uplatnil žalobou daný nárok, aniž by prokázal, že je dovolatelce schopen vrátit kupní cenu.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2007) plyne z § 432 odst. 1, § 433 bodu 1. a § 434 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). Srov. v podrobnostech pro spory vyvolané konkursem prohlášeným podle zákona č. [328/1991](#) Sb. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu.

Podle § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Jak již Nejvyšší soud uvedl v usnesení uveřejněném pod číslem 52/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, není pro posouzení přípustnosti podle uvedeného ustanovení podstatné, jak odvolací soud svůj rozsudek označil, ale jak ve vztahu k rozhodnutí soudu prvního stupně vymezil obsah posuzovaného právního vztahu účastníků, resp. zda práva a povinnosti účastníků, o něž v řízení jde, stanovil oproti rozhodnutí soudu prvního stupně odlišně či nikoliv. Odlišným je přitom jen takový rozsudek, který na základě rozdílného posouzení okolností významných pro rozhodnutí rozdílně konstituuje či deklaruje práva a povinnosti v právních vztazích účastníků.

V projednávané věci byla (bez ohledu na rozdílné dílčí právní závěry soudů obou stupňů) práva a povinnosti účastníků řízení vymezena v obou rozsudcích totožně - žalované byla uložena povinnost vydat podnik úpadkyně žalobci, aniž by žalobci byla současně uložena povinnost vrátit žalované kupní cenu. Rozsudek odvolacího soudu je proto rozsudkem potvrzujícím a podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. tudíž dovolání není přípustné.

Nejvyšší soud však shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., když zásadní význam rozhodnutí odvolacího soudu spatřuje:

1/ Ve výkladu ustanovení § 27a ZKV (konkrétně v otázce, zda smlouvou o prodeji podniku v konkursu mohou být převedeny i závazky úpadce).

2/ V posouzení povahy usnesení soudu vydaného soudcem v pracovní neschopnosti,

3/ V otázce vzájemné podmíněnosti plnění z neplatné smlouvy, má-li být plněno z/do konkursní podstaty (a vyjádření této podmíněnosti v žalobním návrhu /“petitu“/ a v rozsudečném výroku).

Potud jde o otázky dovolacím soudem zcela nebo zčásti dosud neřešené.

Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval věcí nejprve v rovině jejího právního posouzení.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl, a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být zpochybn a Nejvyšší soud z něj proto při dalších úvahách vychází.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

S přihlédnutím ke dni vydání usnesení (23. srpna 2002) a ke dni uzavření smlouvy (30. srpna 2002) je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad zákona o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 31. prosince 2002, tj. naposledy ve znění zákona č. [120/2001](#) Sb. a výklad občanského zákoníku ve znění účinném do 31. prosince 2002, tj. naposledy ve znění zákona č. [135/2002](#) Sb.

1/ K platnosti smlouvy:

Podle ustanovení § 27a ZKV může správce se souhlasem soudu a po vyjádření věřitelského výboru zpeněžit věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které slouží k provozování podniku, jednou smlouvou; jinak se pro tuto smlouvu přiměřeně použijí ustanovení obchodního zákoníku; z úpadce na nabyvatele přecházejí práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů, s výjimkou nároků vzniklých do účinnosti smlouvy. Výtěžek tohoto prodeje je součástí celkového výtěžku zpeněžení konkursní podstaty a nemůže sloužit pouze ke krytí závazků souvisejících s prodáváním podnikem.

Dle § 39 obč. zák. je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům

Z ustanovení § 41 obč. zák. pak vyplývá, že vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu anebo z jeho obsahu nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.

Závěr, podle kterého na základě smlouvy uzavřené podle ustanovení 27a ZKV může dojít pouze k převodu existujících aktiv, s tím, že z úpadce na nabyvatele přechází rovněž práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů, s výjimkou nároků vzniklých do účinnosti smlouvy, tj. že smlouvou uzavřenou podle § 27a ZKV nemohou na nabyvatele přejít závazky související s převáděným podnikem (bez ohledu na to, zda jde o závazky vzniklé před nebo po prohlášení konkursu), Nejvyšší soud formuloval již v usneseních ze dne 24. června 2003, sp. zn. 32 Odo 388/2003 a ze dne 23. listopadu 2006, sp. zn. 29 Odo 391/2005, jakož i v rozsudku ze dne 22. října 2009, sp. zn. 29 Cdo 1441/2007 (všechna tato rozhodnutí jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu).

K argumentaci obsažené v označených rozhodnutích Nejvyšší soud doplňuje následující:

Již z dikce ustanovení § 27a ZKV plyne, že právní úprava prodeje podniku v konkursu se liší od obecné úpravy prodeje podniku dle § 476 a násl. obch. zák. potud, že převoditelné jsou pouze věci, práva a jiné majetkové hodnoty tvořící podnik (aktiva), nikoliv však závazky (vzniklé do účinnosti smlouvy). [s totožnou konstrukcí počítá pro insolvenční řízení i § 290 zákona č. 182/2006, o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)].

Názor zastávaný dovolatelkou, podle něhož ustanovení § 27a ZKV smluvní převod závazků nezakazuje, správný není, když dovolatelka k němu dospěla úzce jazykovým výkladem zmíněného ustanovení a (právní) možnost smluvního převodu závazků vyvodila z (pouhé) absence výslovného zákazu jejich převodu v zákonném textu.

Takto jednoduchému závěru ovšem odporuje jak logický výklad textu předmětného ustanovení, tak

výklad účelu, který tato norma v zákoně plní (výklad teleologický).

Výklad připouštějící smluvní převod závazků je v logickém rozporu se samotnou dikcí § 27a ZKV. Stanoví-li věta druhá tohoto ustanovení, že výtěžek prodeje nemůže sloužit pouze ke krytí závazků souvisejících s prodáváním podnikem, ale je součástí celkového výtěžku zpeněžení konkursní podstaty, pak počítá s tím, že závazky související s prodáváním podnikem budou uspokojeny rozvrhem majetku konkursní podstaty a tedy s tím, že nebyly smluvně převedeny na osobu od úpadce odlišnou (nabyvatele podniku). V opačném případě by toto pravidlo bylo nadbytečné a příslušná právní norma bezúčelná.

Cílem konkursu je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů úpadce z majetku tvořícího konkursní podstatu (§ 2 odst. 3 ZKV). Připuštění smluvního převodu závazků by ovšem vedlo ke změně postavení konkursních věřitelů, jejichž pohledávky by byly tímto krokem vyvedeny z režimu uspokojení v konkursu a mohly (měly) by být uplatněny mimo konkursní řízení přímo vůči nabyvateli podniku. Takový postup by v některých případech přinesl dotčeným věřitelům výhody (odporující principu poměrného uspokojení věřitelů v konkursu), v jiných případech by je naopak poškozoval (v závislosti na majetkových poměrech nabyvatele podniku a na očekávané míře uspokojení jejich pohledávky v konkursu).

V poměrech projednávané věci nelze přisvědčit ani argumentaci dovolatelky o oddělitelnosti části smlouvy týkající se závazků úpadkyně od zbývajících obsahu smlouvy.

Právě proto, že kupní cena podniku byla pevně stanovena částkou 40 miliónů Kč, jeví se - pro účely posouzení oddělitelnosti příslušné části smlouvy dle § 41 obč. zák. - absurdním a neudržitelným závěr, podle něhož dovolatelka uzavřením smlouvy projevila současně vůli převzít podnik úpadkyně včetně závazků, zároveň však - pro případ jejich oddělení - i bez závazků (v celkové výši 18 miliónů Kč,) a to za pevně stanovenou (neměnnou) kupní cenu. S ohledem na celkovou výši závazků souvisejících s prodáváním podnikem (tvořících téměř polovinu stanovené kupní ceny podniku) není představitelné, že by jejich hodnota neměla vliv na kupní cenu podniku, respektive na vůli žalované projevenou ve vztahu k předmětu převodu.

Závěr, že smlouva, kterou byly převedeny taktéž závazky úpadkyně, je - pro rozpor jejího obsahu s § 27a ZKV - absolutně neplatná jako celek (§ 39 obč. zák.), shledává proto Nejvyšší soud přiléhavým (k důsledku sjednání jednotné ceny pro stanovení rozsahu neplatnosti smlouvy srov. obdobně i závěry rozsudku uveřejněného pod číslem 67/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

2/ K povaze usnesení vydaného soudcem v pracovní neschopnosti:

Souhlas konkursního soudu s prodejem podniku mimo dražbu je vzhledem k ustanovení § 27 odst. 2 a § 27a ZKV nezbytným předpokladem platnosti smlouvy. V případě vad usnesení, jímž je tento souhlas udělen, je ovšem nutné rozlišovat mezi nicotností rozhodnutí a situací, kdy souhlas soudu je udělen nezákonným způsobem (k rozlišování mezi nezákonností, neplatností a nicotností správního aktu srov. rozsudky Nejvyššího soudu uveřejněné pod čísly 9/1999 a 11/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Od předchozích dvou případů je třeba dále odlišit situace, kdy řízení, ve kterém byl souhlas udělen, je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci nebo tzv. zmatečností vadou (Zmatečné rozhodnutí se od nicotného liší tím, že „existuje“ /vyvolává právní účinky s ním spojené/ až do okamžiku, kdy je odpovídajícím způsobem zrušeno).

Nicotnost rozhodnutí tedy může způsobit pouze vážná vada řízení, které předcházelo jeho vydání, jako např. skutečnost, že neproběhlo před soudem (resp. že rozhodnutí nebylo vydáno soudem). V takovém případě by souhlas konkursního soudu s prodejem nebyl dán a smlouva, kterou by byl podnik úpadkyně přesto převeden, by byla absolutně neplatná pro rozpor s ustanoveními § 27 odst. 2

a § 27a ZKV (srov. mutatis mutandis též rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 63/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Existence vady způsobující nicotnost uvedeného usnesení se však v projednávané věci ze spisu nepodává.

K otázce rozhodnutí vydaného soudcem v době nemocenské se Ústavní soud vyjádřil v usnesení ze dne 25. září 2008, sp. zn. III. ÚS 96/2008 (jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu), v němž uzavřel, že soudní rozhodnutí nelze považovat za nicotné jen proto, že je vydal soudce v době dovolené nebo nemocenské. Podstatné je, zda o věci bylo rozhodnuto soudcem, který k tomu byl oprávněn podle rozvrhu práce pro příslušný kalendářní rok (k tomu srov. mutatis mutandis i závěry výše zmíněného nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 307/2003).

Skutečnost, že soudce, jemuž věc napadla podle platného rozvrhu práce, je v době vydání usnesení, jímž konkursní soud uděluje souhlas se zpeněžením majetku konkursní podstaty prodejem mimo dražbu, (formálně) evidován v pracovní neschopnosti, tudíž nezpůsobuje nicotnost vydaného usnesení. Vykonává-li soudce činnost, k níž byl povolán rozvrhem práce, i v době své (formálně ohlášené) nemocenské, není to ostatně (ve světle odkazů na výše citovanou judikaturu Ústavního soudu) ani důvodem zmatečnosti jím vydaného rozhodnutí (ústavně garantovaný princip zákonného soudce /srov. článek 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod/ je zachován a požadavek, aby o věci rozhodoval „náhradní“ /rozvrhem práce pro případ nemoci zákonného soudce určený/ soudce, se neprosadí).

Zbývá doplnit, že ani kdyby rozhodnutí soudce vydané za okolností popsaných výše bylo možné pokládat za zmatečné, nebylo by lze zvrátit účinky usnesení o udělení souhlasu se zpeněžením majetku konkursní podstaty prodejem mimo dražbu prostřednictvím žaloby pro zmatečnost. Již v usnesení ze dne 30. června 2004, sp. zn. 29 Odo 199/2003, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročníku 2004, pod číslem 161, Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož rozhodnutí konkursního soudu o udělení souhlasu s prodejem majetku konkursní podstaty mimo dražbu rozhodnutím vydaným při dohlédací činnosti konkursního soudu (§ 12 odst. 2 ZKV), proti němuž není odvolání přípustné (§ 66b odst. 1 ZKV). Nejde o rozhodnutí „ve věci samé“ ani o rozhodnutí „jímž se řízení končí“, takže žalobu pro zmatečnost proti němu úspěšně podat nelze (srov. § 229 o. s. ř.).

Závěr odvolacího soudu, podle něhož souhlas konkursního soudu s prodejem podniku úpadkyně mimo dražbu v projednávané věci nebyl dán, tudíž správný není.

3/ K otázce vzájemné podmíněnosti plnění z neplatné smlouvy o prodeji podniku, má-li být plněno z/do konkursní podstaty:

Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.

Nejvyšší soud (vycházející ze zprávy občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSR z 28. března 1975, Cpj 34/74, o zhodnocení stavu rozhodování soudů ČSR ve věcech neoprávněného majetkového prospěchu, uveřejněné pod číslem 26/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) již v rozsudku uveřejněném pod číslem 28/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož v případě povinnosti vrátit si oboustranně plnění jde v režimu § 457 obč. zák. o tzv. synallagmatický (vzájemně podmíněný) závazek, kdy požadavek jedné smluvní strany, aby jí bylo druhou smluvní stranou vráceno plnění, jež jí poskytla, může uspět, jen je-li žadatelem navenek deklarována i připravenost vrátit to, co na základě takové smlouvy obdržel od druhé smluvní strany on sám. Jde-li o žalobu, musí se tento závazek promítnout i do znění žalobního návrhu

(petitu). Přitom dodal, že nevidí důvodu na platnosti uvedeného závěru cokoliv měnit ani pro případ, že jeden nebo oba účastníci neplatné nebo zrušené smlouvy jsou v konkursu. Z uvedených závěrů vychází i rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. července 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu.

Obecně proto platí, že i nárok žalobce na vydání (vrácení) podniku, opírající se o neplatnost smlouvy o prodeji podniku, je nárokem podmíněným ze zákona závazkem vrátit žalovanému to, co se mu dostalo od žalovaného za podnik, jehož vydání se domáhá; jinak by totiž byla konkursní podstata i nadále bezdůvodně obohacena (v rozporu s ustanovením § 457 obč. zák.).

Pokud žalobní návrh sám neumožňuje soudu, aby vzájemnou vázanost nároků mohl vyjádřit ve výroku rozsudku, nemůže žaloba uspět (srov. mutatis mutandis např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. prosince 1999, sp. zn. 25 Cdo 2524/98, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročníku 2000, pod číslem 87).

Toto pravidlo se plně prosadí i v projednávané věci. Pohledávka žalované na vrácení kupní ceny je přitom pohledávkou za podstatou ve smyslu ustanovení § 31 odst. 2 písm. e/ ZKV (srov. k tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2007, sp. zn. 29 Odo 107/2005, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročník 2007, pod číslem 107). Nepodmínil-li žalobce povinnost žalované vydat podnik do konkursní podstaty úpadkyně svou povinností vrátit žalované částku, kterou jako cenu podniku do konkursní podstaty zaplatila, nemůže být se svou žalobou úspěšný.

Lze dodat, že má-li žalovaná vydat předmět žaloby (zpět) do konkursní podstaty úpadkyně, pak je třeba, aby tato skutečnost (tj. že jde o vydání do konkursní podstaty) byla výslovně vyjádřena též ve výroku soudního rozhodnutí.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, který - ačkoli dospěl ke správnému závěru o neplatnosti smlouvy - se otázkou vzájemné podmíněnosti vrácení plnění z ní nezabýval, je proto neúplné, a tudíž nesprávné. Protože právní posouzení věci co do řešení (některých) otázek, na nichž napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu a spolu s ním ze stejných důvodů i rozsudek soudu prvního stupně podle § 243b odst. 2 věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

K namítaným vadám řízení Nejvyšší soud uvádí, že námitku, že ve věci rozhodovala v prvním stupni vyloučená soudkyně, neshledal opodstatněnou s přihlédnutím k závěrům, jež formuloval v usnesení velkého senátu svého občanskoprávního a obchodního kolegia uveřejněném pod číslem 65/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)

- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušeni řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)